

Angeleta Ferrer explica retalls de la seva vida

“L'Institut-Escola és irrepètible”

Angeleta Ferrer, filla de Rosa Sensat, ha estat un dels puntals de la continuïtat del missatge renovador a l'escola. El destí ha fet que s'hagi passat la vida a l'escola franquista. Això no li ha impedit portar la llavor que va germinar a l'Institut-Escola, durant la República.

Angeleta Ferrer esquitxa el seu diàleg amb anècdotes precioses d'un temps que ja s'ha inscrit a la història del país. Als vuitanta-sis anys conserva l'aire de múrria. El seu llenguatge és precís i està ple d'adjectius que ja són difícils de trobar, bé perquè ja no es coneixen o perquè el que indiquen ja no s'estila. La seva memòria no la traeix, tot i així vol ser prudent amb el record. La seva prudència no sembla fruit de l'angúnia pels altres, més aviat sembla correspondre a una manera de viure i entendre les coses, on el respecte i la fidelitat són i eren fonamentals.

Diu que de pedagogia no hi entén, que el seu mestratge ha estat fruit de la intuïció: “És una cosa d'intuïció, intento comprendre els nois, saber què volen i ajudar-los”. Aquesta podria ser la seva filosofia pedagògica, com també ho podria ser la paraula amor, que ella ha utilitzat sovint per definir el que ella ha fet. Però darrere de la seva carrera, que li agrada explicar utilitzant conceptes senzills, també hi ha hagut una metodologia i una voluntat fèrria basada en els principis renovadors. Uns principis que va mamar de petita, de la seva mare Rosa Sensat, dels seus avis. “Som tres generacions de mestres”. Angeleta Ferrer ha trobat que els seus avantpassats a l'any 1836 ja havien creat l'Escola Carreras, una escola absolutament innovadora a Barcelona, on eren matèries els idiomes i les ciències naturals.

Angeleta Ferrer ara s'ha de cuidar, els infarts l'amenacen, l'han avisada dues vegades. Viu en una clínica, però no està retirada. Fa gimnàstica cada dia, seguint la tradició familiar, i està al corrent de tot. Viu en el present més immediat. Ens explica que fa poc, amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de les Escoles d'Estiu de Rosa Sensat, va dinar al costat del ministre d'Ensenyament espanyol i del conseller d'Ensenyament català. Ho diu com qui no diu res. No ens explica de què van parlar. Segur que van riure, al seu costat

es fàcil riure, però ben segur que amb la seva sagacitat els va fer esbossar algun somriure de compromís. La seva franquesa deu ser irreprimitible.

Una de les seves passions ha estat la fotografia i el super 8. Ha fet tard per al vídeo, però ho ha retratat i filmat tot. Té una memòria fotogràfica i és capaç d'explicar la vida de la seva mare al Masnou amb tota precisió: “La meva mare era del Masnou i va quedar òrfena de pare als nou anys. El seu pare era capità de barco i es va casar amb una noia del Masnou jove, fina, polida, intel·ligent i amb molta intuïció, que sabia fer puntes al coixí i brodava. Es portaven bastant diferència d'edat. Quan va nàixer la seva primera filla, el meu avi era fora, quan va tornar a passar pel Masnou va baixar del vaixell en una barqueta i es va acostar a la platja per conèixer la filla. No la va poder tocar perquè encara havia d'anar a Barcelona a fer la quarantena. Després, el meu avi va decidir deixar de viatjar i quedar-se al Masnou. Era un home bastant feble i al cap de poc es va morir. Totes aquelles dones, la meva àvia, la meva besàvia es van posar a brodar i a fer noviatges. La meva mare, Rosa Sensat, anava a l'escola, es veu que era molt intel·ligent, però també la van posar a brodar. Tenia l'ofici de brodatora”.

Explica la història de com la seva mare, sent una nena brodatora del Masnou, va passar a ser la capdavantera de la renovació pedagògica del país. Hi va tenir molt a veure un mestre del Masnou, el mestre Llopis, les dones de la seva família que no van deixar de brodar mai i van fer cas del mestre que els va recomanar que la Rosa estudiés, i la que més tard seria l'àvia paterna de l'Angeleta, Àngels Vallvé, aquesta professora, que va acollir Rosa Sensat a casa seva perquè pogués estudiar, sense conèixer-la de res.

Li agrada relatar aquestes circumstàncies tenyides de voluntat i casualitat perquè les considera decisives d'un procés

de formació on l'austeritat i el respecte eren bàsics.

Angeleta Ferrer ben aviat va fer de mestra com la seva mare. Va començar a l'Escola nocturna: "A l'escola nocturna ja ajudava la meua mare. Mentre feia Batxillerat, quan sortia de l'institut anava a fer aquesta classe. La meua mare no deixava ni un sol dia d'anar-hi. Recordo que els llegia *Platero y yo*, i que a les noies els agradava molt. Elles tenien trenta anys i jo en tenia quinze. M'estimaven molt. A la meua mare li donaven deu duros i me'ls donava a mi. El primer viatge

que vaig fer, va ser a Itàlia i me'l vaig pagar amb aquests diners". D'aquests primers temps recorda amb molta alegria l'Escola de Bosc, que fa poc va visitar amb motiu del setanta-cinquè aniversari: "Vaig anar-hi el dia del 75è. aniversari. No s'assemblava gens a la meua, era diferent. Els vaig dir a les criatures que aquella també havia estat la meua escola i es van quedar parades. Jo havia estat alumna de l'Escola de Bosc, que era una escola naturalista, hi vaig entrar quan tenia 10 anys. Jo sempre he anat a l'escola pública, a l'escola de la meua mare".

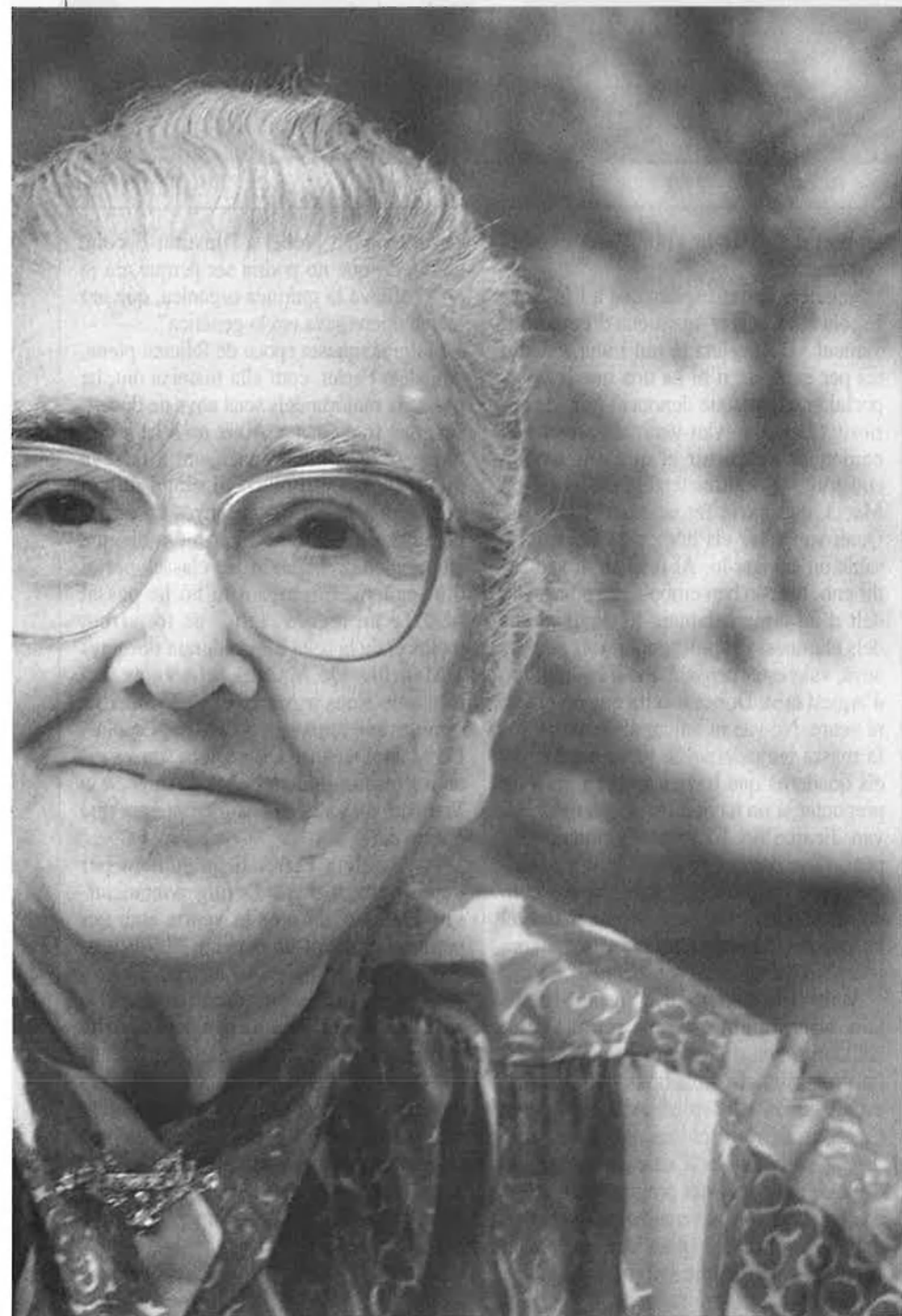
Angeleta Ferrer ens continua explicant com s'ho va passar el dia d'aquest aniversari, a ella li ha tocat celebrar molts aniversaris: "M'ho vaig passar molt bé. Les criatures havien fet dibuixos de les fotografies que els havia deixat jo, fins i tot havien dibuixat la meua mare, que no s'assemblava gens, feia molta gràcia. Vaig estar contenta perquè hi vaig trobar una gent que s'hi abocava. Ara hi ha gent que té moltes ganes de fer-ho bé, que l'escola sigui de qualitat".

Repasant el seu món, Angeleta Ferrer ens sorprèn explicant que ella no hauria estat mestra, a ella l'apassionaven les ciències naturals i volia ser metge: "Jo estava boja per fer medicina, però al meu pare li va passar que la meua àvia Angeleta, que era molt intel·ligent i molt dominadora, li va fer estudiar medicina i després farmacia, quan ell no volia ser ni metge ni farmacèutic, ell va ser industrial. Llavors el meu pare em va dir que si feia Medicina, estudiaria, treballaria i me'n sortiria, però que patiria perquè seria una dona sola en tot el curs. Encara recordo les seves paraules: "Tots aquells galifardeus et molestaran i et diran coses a l'hora de les disseccions, i patiràs. Després voldràs ser cirurgiana i acabaràs sent llavadora". Jo li vaig respondre que no volia ser llavadora. Ell em va proposar que fos farmacèutica i m'hi vaig negar perquè no tenia ganes d'acabar sent botiguera. Va ser aleshores quan li vaig dir a la mare que volia ser mestra, però que volia estudiar ciències naturals".

Va fer la llicenciatura i els cursos de doctorat, però no va fer la tesi perquè a la seva mare no li feia gràcia que se n'anés a Madrid perquè no estava massa bona i tenia febrícules produïdes per una cosa tuberculosa del pulmó. Angeleta Ferrer, quan es va jubilar, va descobrir que durant tota la seva vida només havia funcionat amb un ronyó, fet el qual el dr. Puigvert, company seu d'estudis li va treure importància dient-li: "Mira, Angeleta, tu i jo podem viure sense un ronyó. Tot el que has fet, tot el que has estat treballant ho has fet amb un sol ronyó, de manera que pots tirar tota la vida igual".

En veure que no se n'anava a Madrid, en Galí la va cridar per donar classes a l'Escola Monturiol, passant per Blanquerna. També va passar set anys a la Universitat donant classes de zoografia d'articulats, quan a ella li agradava la botànica.

Va ser aleshores quan l'Ainaud la va cridar perquè reforcés l'ensenyament de ciències naturals als mestres. La va ins-

"Jo sempre he anat a l'escola pública".

JORDI MOREIRA

tal·lar al Museu i es va dedicar a "instruir una mica els mestres dels grups escolars, introduint-los en nous mètodes basats sobretot en l'experimentació i explicant-los que de cap manera als nois els interessava el nom científic de les coses".

Però, de seguida, Angeleta Ferrer va ser cridada pel doctor Estalella per a col·laborar com a professora a l'Institut-Escola, creat l'any 1931 per la Generalitat: "Quan va venir la República, de seguida es va anar per reformar el segon ensenyament. Llavors ja s'havia creat la Universitat Autònoma, la primària tenia una categoria europea amb els grups escolars. L'Ajuntament havia trobat en la persona de Marcel Ainaud un gran home que va resoldre massivament el problema de l'ensenyament a Barcelona, en aquesta ciutat no hi havia criatura sense escola. La secundària era el que no estava bé".

Parlar de l'Institut-Escola encara fa tornar més viva Angeleta Ferrer, s'entusiasma. Un entusiasme que encara se superlativitzava quan parla de la tasca del doctor Estalella: "El to que tenia amb els nois era impecable. El doctor Estalella és l'únic renovador del segon ensenyament aquí a Catalunya, a cadascú se li ha de reconèixer el que es seu. S'ha de fer un elogi permanent de la seva tasca. Hi ha una frase d'ell que ho diu tot: "Primer vull fer homes bons, si em surten forts, millor, si em surten savis millor encara". S'ha de dir que l'Institut-Escola és obra seva. Tots els que van estar allà han après a fer un ensenyament ben fet, a tenir un respecte a la personalitat del noi, a fer un noi digne, auster i honorat que complís

amb el deure de la vida d'una manera responsable".

Angeleta Ferrer explica que a l'Institut-Escola li va agafar una mena d'emborratxament. L'Angeleta té mil i una anècdotes per explicar, n'hi ha una que li fa especial gràcia perquè denota el grau de curiositat dels que van venir després i van començar a destruir el que ells havien construït. "Nosaltres teníem un bust d'en Macià, que havia fet en Martí Llauredó. Quan van venir els homes de Franco, no sabia on amagar-lo. Al final se'm va acudir embolicar-lo ben embolicat i amagar-lo dalt d'un armari, tapiant-lo de quaderns dels alumnes. Després, durant tots aquests anys, vaig estar pensant què n'haurien fet, d'aquest bust. Doncs resulta que no el van ni veure. No van ni buidar els armaris. No fa massa temps em van venir a ensenyar els quaderns que havien trobat i els vaig preguntar si no havien trobat res més. Em van dir que no. El primer moment vaig pensar que havíem perdut el bust per sempre, però després vaig explicar-los com era el paquet i els vaig demanar que el busquessin. El paquet estava allà, tal com l'havíem deixat. Ara està salvat".

Molts dels alumnes de l'Institut-Escola són actualment homes reconeguts: "N'hem tingut molta de gent que han estat professionals molt bons. Allà havien estudiat Joan i Josep M. Ainaud, l'Enric Casassas, l'Oriol Bohigas, la Maria Aurèlia Capmany i molts d'altres, com Manuel Ballester, que ha estat proposat deu vegades pel Nobel i sis vegades ha quedat finalista. L'altre dia quan em va venir a veure, li vaig dir que no em volia morir

sense tenir un Nobel a l'Institut-Escola, em va dir que no podria ser perquè ara ja no s'estilava la química orgànica, que ara el que interessava era la genètica".

Malgrat aquesta època de felicitat plena, Angeleta Ferrer, com ella mateixa diu, ha passat la majoria dels seus anys de docència en el franquisme. Això no li ha impedit, però, continuar ensenyant a la seva manera: "Ni en Franco ni ningú m'han pogut impedir que jo ensenyés en un laboratori, en lloc de limitar-me a dir que els nois es preparessin les classes per al dia següent. Ensenyant m'ho he passat bé". Té un record feliç de tot arreu, inclòs el de la seva estada durant dos anys a Madrid. De Madrid se'n va anar a Reus, de Reus a Mataró: "A Mataró va semblar que tornàvem a l'Institut-Escola". De Mataró va anar a Barcelona, on va estar a l'Institut Infanta Isabel d'Aragó, a la Verneda, on va deixar una empremta que encara dura.

A Angeleta Ferrer li preguntem per l'ensenyament d'ara. Defuig pronunciar-s'hi. Diu que ara no s'hi veuria amb cor perquè l'ambient ha canviat: "L'Institut-Escola és irrepètible. No és irrepètible la idea de fer una cosa educativa bé per a tothom, però el món ha canviat i aquella experiència no podria tornar a ser idèntica. Aquell món era assequible, plàcid, era un altre món on la gent, potser moralment era més austera i més digna. Això m'amoïna perquè el noi aprèn de la vida mateixa. Quan la vida canvia, a l'escola li costa més modificar el comportament del noi".

Assumpció Maresma